

Μελέτη, λόγου γινομένου περί τῆς ἐκβάσεως τῶν ἐκλογῶν, ὁ εἰρηνοδίκης, ἡ σφίγξ ἐκείνη ἡ φέρουσα τὸ χρυσωτὸν σάλιον, ἔλυσε τέλος τὴν παρατεταμένην αἰνιγματώδη σιγὴν τοῦ καὶ διεκήρυξεν ἀνεπιφυλάκτως ὅτι ὁ κ. Κοπάνης ἦτο ὁ ἐντιμότερος, ὁ μᾶλλον εὐσυνειδητος καὶ ὁ νοημονέστατος ἀνὴρ τῆς ἐπαρχίας, τὸν δὲ χαρακτηρισμὸν τοῦτον ἐπεκύρωσαν προθύμως πάντες οἱ παρεστώτες καὶ προθυμότερον πάντων οἱ τὴν προτεραιάν προτείνοντες τὸν ἐμπρησμὸν τῆς οἰκίας τοῦ ἐκλεγέντος βουλευτοῦ.

Καὶ ἐγένοντο μὲν ἐνστάσεις λίαν βάσιμοι κατὰ τῆς ἐκλογῆς. Ἄλλ' ὁ Κοπάνης ἔμφρων καὶ προνοητικὸς ὡς πάντοτε, ἅμα ἔμαθεν ὅτι ἡ ἀντιπολίτευσις ἐξῆλθε νικήτρια ἐκ τοῦ ἀνά τὸ Κράτος ἐκλογικοῦ ἀγῶνος, ἔσπευσε νὰ τηλεγραφῇ πρὸς τὸν ἀρχηγὸν αὐτῆς εἰς ὃν ἀνέτιθετο ἡδὴ ὁ σχηματισμὸς κυβερνήσεως, διαβεβαιῶν αὐτὸν περὶ τῆς ἀπαρασκαλεύτου πίστεως καὶ ἀφοσιώσεώς του. Διὸ αἱ ἐνστάσεις ἀπερρίφθησαν ὑπὸ τῆς πλειονοψηφίας τοῦ τμήματος, ἐπεκύρωσε δὲ τὴν ἐκλογὴν ἡ βουλὴ δι' ἀναστάσεως.

Μία ἐφημερὶς τῆς πρωτευούσης μάλιστα, ἀφορμὴν λαβοῦσα ἐκ τῆς ἐπικυρώσεως, ἔγραψεν ὅτι ὁ κ. Κοπάνης εἰσερχόμενος εἰς τὸ βουλευτήριον, ἔφερεν ὡς ἐφόδια σύνεσιν καὶ φιλοπατρίαν καὶ ὑπόληψιν ἀλώθητορ.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ.

Ἀναμνήσεις

τῶν ἑορτῶν τῆς πεντακοσιετηρίδος

ΤΟΥ ΕΝ ΕΪΔΕΛΒΕΡΓΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Ἵνα κατανοήσωμεν τὴν σημασίαν τῶν ἑορτῶν ἐπὶ τῇ πεντακοσιετηρίδι τοῦ ἐν Εἰδελβέργῃ Πανεπιστημίου, ἀνάγκη ὅπως ἐν ὀλίγοις διαλάβωμεν περὶ τῆς ἐπιδράσεως, ἣν ἔσχον τὰ Γερμανικὰ Πανεπιστήμια ἐπὶ τῆς προόδου τῶν ἐπιστημῶν ἐν Γερμανίᾳ, καὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τὴν πολιτείαν.

Ἐν Γερμανίᾳ ὁλόκληρος ὁ πνευματικὸς βίος τοῦ ἔθνους συγκεντροῦται ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις. Προορισμὸς αὐτῶν δὲν εἶνε ἡ διδασκαλία μόνη τῶν διαφορῶν κλάδων τῶν ἐπιστημῶν ἵνα ὡς βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα χρησιμεύσωσιν, ἀλλ' ἡ διάπλaxis καὶ τελειοποίησις αὐτῶν δι' ἀδιάλειπτων ἐρευνῶν ὡς καὶ ἡ περισυναγωγή τῶν ἐξ αὐτῶν πορισμάτων καὶ ἡ διατύπωσις αὐτῶν εἰς νέας καὶ τελειότερας θεωρίας. Εἰς τὴν τοιαύτην προόδον τῶν ἐπιστημῶν ἐν τοῖς Γερμανικοῖς Πανεπιστημίοις οὐσιωδῶς συνετέλεσεν οὐ μόνον ἡ ἰδιοφυΐα τοῦ

Γερμανικοῦ ἔθνους, ὅπερ χαρακτηρίζει ἡ μετ' ἐπιμονῆς καὶ ὑπομονῆς προσήλωσις εἰς τὴν λεπτομερῆ καὶ ἐμβριθῆ ἐξέτασιν καὶ μελέτην παντὸς θέματος, ἡ ἀποκλειστικὴ εἰς τὸ ἔργον ἀφοσίωσις, τὴν ὑποίαν διακαῆς πρὸς τὴν ἐπιστήμην ζῆλος ἀδιακόπως θερμαίνει, ἀλλὰ καὶ τὸ σύστημα τοῦ διοργανισμοῦ τῶν Γερμανικῶν Πανεπιστημίων, ἰδίως μάλιστα αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ ἐφ' ὧν ὁ διοργανισμὸς οὗτος ἐρείδεται, καὶ ὧν αἱ συνέπειαι κατεδείχθησαν λυσιτελέσταται εἰς τὴν πρόοδον αὐτῶν. Αἱ ἀρχαὶ αὗται, ἃς εὐρίσκομεν ἀναγεγραμμένας καὶ ἐν τῷ ὅργανισμῷ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Εἰδελβέργης ὡς καὶ πάντων τῶν ἄλλων Πανεπιστημίων ἐν Γερμανίᾳ, εἰσὶν, κατὰ τὸν Schleiermacher, ἡ ἐλευθερία τοῦ διδάσκεισθαι καὶ διδάσκειν, ἡτοὶ ἡ ἐλευθερία τῆς διδασκαλίας καὶ ἡ ἐλευθερία τῆς ἀκροάσεως τῶν διδασκομένων. Ἡ ἐλευθερία τῆς διδασκαλίας συνεπάγεται τὴν ἑλλειψιν παντὸς περιορισμοῦ καὶ ἐλέγχου τοῦ συστήματος τῶν παραδόσεων ἐκάστου καθηγητοῦ, ὡς καὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ὑπ' αὐτοῦ διδασκόμενου μαθήματος. Ἡ ἐφορεύουσα τὴν Πανεπιστημιακὴν διδασκαλίαν ἀρχὴ δικαίωμα ἔχει ν' ἀπαιτήσῃ ὅπως ἅπαντα τὰ οὐσιώδη μαθήματα ἐκάστης σχολῆς τακτικῶς διδάσκωνται. Ἡ διανομὴ αὐτῶν γίνεται μεταξὺ τῶν καθηγητῶν ἐκ συνεννοήσεως, ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ προσήκοντος συνεπιείχῃ τῆς διανομῆς ταύτης μαθήματος δύναται ἕκαστος νὰ διδάσκῃ καὶ πᾶν ἄλλο μάθημα τῆς ἐπιστήμης, ἔστω καὶ παρ' ἐτέρου καθηγητοῦ διδασκόμενον. Οἱ φοιτηταὶ ὀφείλουσι ν' ἀκροασθῶσι τῶν μαθημάτων τῶν ἀπαρτιζόντων τὸ πρόγραμμα τῆς διδασκαλίας ἐκάστης σχολῆς, ἀλλὰ συνεπιείχῃ τῆς ἀρχῆς περὶ ἐλευθερίας τῆς ἀκροάσεως εἰσὶν ἐλεύθεροι νὰ ἐκλέξωσιν οἰονδήποτε ἐκ τῶν διδασκόντων αὐτὰ καθηγητῶν καὶ νὰ ὀρίσωσι τὴν σειρὰν τῆς ἀκροάσεως. Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν δύο εἰρημένων ἀρχῶν προκύπτει ὁ ἀδιάλειπτος διαγωνισμὸς μεταξὺ τῶν καθηγητῶν καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀμιλλα ὅπως καταστήσωσι τὰς παραδόσεις τελειότερας καὶ ἐμβριθεστέρας, ὅπως μείζονα προσελκύσωσιν ἀριθμὸν ἀκροατῶν. Τῶν ἀκροατῶν δὲ ἡ πληθὺς δὲν διαθρύπτει μόνον κενόδοξον φιλαυτίαν, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑλικά αὐτῶν αὐξάνει μέσα, καὶ ἄμεινον τὴν ἀμοιβὴν τῶν κόπων παρέχει διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν ἐκ τῶν διδάκτρων προσόδων. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν οἱ καθηγηταὶ ἐν Γερμανίᾳ ἀποκλειστικὸν ἔργον καὶ μοναδικὸν μέλημα τοῦ βίου αὐτῶν ἔχουσι τὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ διδασκαλίαν, μὴ ἀντιπερισπώμενοι εἰς ἔργα ποικίλα πρὸς θεραπείαν βιωτικῶν ἀναγκῶν.

Πόσον ὠφέλιμος ἀποβάνει ὁ ἀδιάλειπτος οὗτος μεταξὺ τῶν καθηγητῶν διαγωνι-

σμός ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἀντιπαράθεσιν τοῦ Γερμανικοῦ συστήματος πρὸς τὸ Γαλλικόν. Ἐν Γαλλίᾳ ἀνεγνώρισαν τὴν ἀνάγκην τοῦ διαγωνισμοῦ, ἀλλὰ μετετόπισαν αὐτὸν εἰς σημεῖον ἔνθα ἡ ἐπίδρασις αὐτοῦ ἤκιστα δύναται νὰ τελεσφορήσῃ καὶ νὰ ἀπολήξῃ εἰς πρακτικὰ καὶ ἐμβριθῆ ἀποτελέσματα. Παρεδέχθησαν αὐτὸν ὡς χρήσιμον μόνον πρὸς δοκιμασίαν τῶν ὑποψηφίων χηρευσούσης ἑδρας καθηγητοῦ, διερρύθμισαν αὐτὸν εἰς τρόπον λίαν ἀνεπιτυχῆ πρὸς ἔλεγχον τῆς ἀληθοῦς ἐκάστου ἱκανότητος, παρέδωκαν δὲ τὴν τύχην τῶν προσερχομένων εἰς τοιοῦτον διαγωνισμόν εἰς τὰς στιγμιαίας ἐντυπώσεις κριτῶν οὐχὶ πάντοτε ἀμερολήπτων, εἴτε ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα, εἴτε ὡς πρὸς τὰς ἐπιστημονικὰς αὐτῶν θεωρίας. Ὁ διαγωνισμὸς πρὸς ἐκλογὴν τῶν καθηγητῶν ὡς ἐν Γαλλίᾳ διεξάγεται ἀποκλείει ἐκ προοιμίων πᾶσαν δεδοκιμασμένην ἱκανότητα, ἥτις βεβαίως δὲν θέλει στέρξει νὰ τεθῇ ὑπὸ τὸν ἔλεγχον ὁμοτίμων ἢ καὶ ἐνίοτε ὑποδεεστέρων ἐν τῇ ἐπιστήμῃ. Συνήθως περιορίζεται μεταξὺ νεαρῶν ἐπιστημόνων παρασκευαζομένων πρὸς διδασκαλίαν, ὅθεν δὲν δύναται νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν πραγματικὴν καὶ ἀναμφισβήτητον ὑπεροχὴν, ἀλλὰ τὴν προσδοκίαν τοιαύτης ὑπεροχῆς καὶ ταύτην σχετικῶς πρὸς τοὺς προσελθόντας εἰς τὸν διαγωνισμόν. Ἐκτὸς τούτου καὶ τὰ μέσα δι' ὧν γίνεται ἡ δοκιμασία ἐνίοτε δὲ καὶ τὰ πρόσωπα τῶν κριτῶν εἰσὶ πάντῃ ἀπρόσφορα. Ἡ ὑποβολὴ συγγραφῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐξ ἀφετηρίας τοῦ διαγωνισμοῦ συνταχθείσης, ἡ ἐπεξεργασία ὠρισμένων θεμάτων ὑπὸ τῶν κριτῶν ὀριζομένων, ἡ ἐνώπιον αὐτῶν ἀποπειρατήριος διδασκαλία δυσκόλως δύναται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐγγυήσεις τῆς ἐπιστημονικῆς ἐμβριθείας τῶν ὑποψηφίων· πιθανὸν νὰ χρησιμεύωσιν ὡς τεκμήρια ἰσχυρᾶς μνήμης ἢ εὐχερείας περὶ τὸ λέγειν, ἀλλὰ ταῦτα δὲν εἰσὶ τὰ μόνα καὶ κύρια ἐφόδια τοῦ μέλλοντος καθηγητοῦ. Τὸ χερίστον δὲ πάντων τῶν τοιούτου συστήματος ἀποτελεσμάτων εἶνε ὅτι ὁ ἐν τῷ διαγωνισμῷ διαπρέψας ἀφ' ἧς ἡμέρας λάβει τὸν διορισμόν αὐτοῦ δύναται ἡσυχῶς ν' ἀναπαυθῇ, ὅλως ἀμέριμνος περὶ τοῦ μέλλοντος. Αἱ πρόσδοι αὐτοῦ ὀριστικῶς κανονίζονται μένουσαι ἀμετάβλητοι εἴτε ἀναδειχθῇ ἐξ ὁμοῦ τῆς ἐπιστήμης θεράπων, εἴτε διανύσῃ τὸ στάδιον αὐτοῦ ἐν ἀνεπιζήλῳ μετριότητι. Ἡκιστα ἐνδιαφέρεται ἂν τὸ ἀκροατήριον εἶνε πλήρες ἢ κενόν, διότι ἡ ἀκρόασις τῶν παραδόσεων αὐτοῦ ἐπιβάλλεται εἰς τοὺς φοιτητάς. Ἐννοεῖται οἰκοθεν ὅτι τὰ ἀτοπήματα τοιούτου συστήματος δὲν ἀναφαίνονται ὅταν τὸ ἔνθεον πῦρ τῆς ἐπιστήμης θερμαίνει τὸν ζῆλον καὶ τὸ φιλότιμον τοῦ διδάσκοντος, ἀλλ' ἡ περίπτωσις αὕτη ὡς ὅλως ἐξαιρετικὴ ιδιότης δὲν πρέπει νὰ

λαμβάνεται ὑπ' ὄψει κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τῆς σκοπιμότητος θεσμοθετήματος, ἐνεκα τοῦ ὁποίου ὁ Cousin (*Oeuvres complets* tom. III σελ. 55) δὲν ἐδίστασε νὰ ἀποκαλέσῃ τὸν ἐν Γαλλίᾳ διοργανισμόν τῆς ἀνωτάτης ἐκπαίδευσως «l'ideal d'une organisation absurde».

Οἱ προεκτεθέντες λόγοι ὑπηγόρευσαν τὴν κατάργησιν καὶ ἐν Γαλλίᾳ τοῦ διαγωνισμοῦ πρὸς διορισμόν τῶν τακτικῶν καθηγητῶν. Νῦν διορίζονται οὗτοι τῇ προτάσει τῆς οἰκείας σχολῆς, ὁ δὲ διαγωνισμὸς τελεῖται μόνον μεταξὺ τῶν ὑποψηφίων διὰ θέσιν ἀναπληρωτικοῦ καθηγητοῦ (*agrégé*), ἀλλὰ καὶ ἡ τροποποίησις αὕτη συνεπάγεται πλείστα ὅσα ἀτοπήματα.

Ἡ ἐλευθερία τῆς ἀκρόασης ἡ ὑπὲρ τῶν φοιτητῶν καθιερουμένη οὐ μόνον ἐπιτρέπει τὴν ἐκλογὴν τοῦ καθηγητοῦ πρὸς ἀκρόασιν οἰουδὴ ποτε μαθήματος, ἀλλὰ καὶ τὸν προσδιορισμόν τῆς σειρᾶς τῆς ἀκρόασης ἐκάστου αὐτῶν διευκολύνει. Καθιστᾷ δὲ ἐφικτὴν τὴν φοίτησιν καὶ εἰς μαθήματα μὴ ἀπαρτίζοντα τὸν στενὸν κύκλον τῆς διδασκαλίας τῆς ἐπιστήμης ἢν σπουδάζει, λίαν δὲ ὠφέλιμα ὄντα πρὸς ἐπαύξεισιν τῶν γενικῶν τῶν φοιτητῶν γνώσεων. Τὸ τοιοῦτον σύστημα ἄμεσον συνέπειαν ἔχει τὴν κατάργησιν τοῦ ἐλέγχου τῶν σπουδῶν τοῦ φοιτητοῦ διὰ τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεων, αἵτινες κύριον ἔχουσι σκοπὸν νὰ βεβαιώσωσιν οὐχὶ τὴν ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν τοῦ φοιτητοῦ, ἀλλὰ τὸν βαθμόν τῆς ἐπιμελείας καὶ τῆς μελέτης τῶν κατ' ἔτος ἀκροασθέντων, οὕτω δὲ καταβιβάζουσιν αὐτὸν ἀπὸ τῆς περιωπῆς ἐλευθέρου ἀκαδημαϊκοῦ πολίτου εἰς μαθητὴν σχολείου, καταστρέφουσιν ἀνωφελῶς τὸν χρόνον καὶ τῶν φοιτητῶν καὶ τῶν καθηγητῶν, παρεκτρέπουσιν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ κυρίου ἀντικειμένου τῆς ἐργασίας, καὶ εἰς οὐδὲν πρακτικὸν καὶ σκόπιμον ἀποτέλεσμα φέρουσιν.

Ὅπου τὸ σύστημα τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεων ἐφαρμόζεται ἡ διδασκαλία τῆς ἐπιστήμης κατατέμενεται, ἡ δὲ σπουδὴ ὑπὸ τῶν φοιτητῶν ἐπιπολαιότερα καθίσταται. Διὰ τοῦ τοιούτου συστήματος ἀνεφικτός ἀποβαίνει ἡ τούλάχιστον λίαν δυσχερὴς ἡ συγχώνευσις καὶ συναρμολόγησις τῶν διαφορῶν θεωρημάτων τῆς ἐπιστήμης εἰς γενικωτέρας ἀρχὰς καθοδηγούσας ἐκάστοτε τὸν μαθητὴν εἰς τὴν ἀντίληψιν καὶ ἐπίλυσιν τῶν ὑποβαλλομένων ζητημάτων. Αἱ ἐξετάσεις δὲν ἐπιδιώκουσι τὴν βεβαίωσιν τῆς περὶ τὸ σκέπτεσθαι καὶ κρίνειν ἐπιστημονικῆς ἱκανότητος τῶν προσερχομένων, ἀλλὰ περιστρέφονται εἰς ἀπλοῦν ἔλεγχον τῆς μνήμης αὐτῶν, οἵτινες δίκην ψιττακῶν ἐπαναλαμβάνουσιν ὅσα κατὰ τὸ ἔτος ἤκουσαν διδασκόμενα. Ὡς ἐκ τούτων ὁ φοιτητὴς ἀποτρεπόμενος ἀπὸ πάσης ἐμβριθοῦς μελέτης ἀναγκάζεται νὰ δα-

πανῶ μέγα μέρος τοῦ χρόνου εἰς ἄγονον ἀποστήθισιν τῶν ἀκροασθέντων καὶ προπαρασκευῇ διὰ τὰς τοιαύτας τυπικὰς ἐξετάσεις.

Διὰ δὲ τοὺς καθηγητὰς ὁποία χρόνου ἀπώλεια εἰς ἐργασίαν οὐδαμῶς εἰς προαγωγὴν τῆς ἐπιστήμης συντελοῦσαν! Αἱ ἐνιαύσιαι ἐξετάσεις ἐν Πανεπιστημίῳ ἔνθα πλεονάζει ὁ ἀριθμὸς τῶν φοιτητῶν δύνανται ν' ἀπορροφήσωσι τὸ τέταρτον ἢ καὶ μὴ εἰπῶμεν τὸ τρίτον τῆς ἐργασίας τοῦ καθηγητοῦ. ἡ δὲ ἐργασία τοῦ καθηγητοῦ δὲν εἰσὶν αἱ ἐξετάσεις, ὡς οὐδὲ ἡ τυπικὴ ἀπὸ τῆς ἑδρας διδασκαλία, ἀλλ' ἡ ἀδιάλειπτος καὶ συνεχὴς μελέτη ἡ ἰδιαίτερος ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ αὐτοῦ γινομένη, καὶ ὅσον ὀλιγώτερον ἀπὸ ταύτης ἀποσπᾶται τόσον τὸ ὄφελος μεγαλύτερον. Ἡ ἀπὸ τῆς ἑδρας διδασκαλία εἶνε ἡ σύνοψις καὶ ὁ βραχυὸς ἐπίλογος πολλῶν παννυχίδων, ἃς ὀφείλει νὰ διέλθῃ ὅπως ἐν πεποιθήσει ἀπαγγεῖλῃ ἀπὸ τῆς ἑδρας τὰ δόγματα τῆς ἐπιστήμης ἣν διδάσκει.

Ἡ ἀντίρρησης ὅτι διὰ τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεων ἀναγκάζονται οἱ φοιτηταὶ νὰ ὦσι τακτικώτεροι εἰς τὰς ἀκροάσεις τῶν μαθημάτων, καὶ νὰ ἐπιδίδωνται μᾶλλον εἰς τὴν μελέτην αὐτῶν, περιέχει σωρεῖτην συλλογισμῶν ἐστέρημένων πάσης λογικῆς ὑποστάσεως.

Ἡ πολιτεία κανονίζουσα τὴν ἐπιστημονικὴν τῶν νέων ἐκπαίδευσιν οὔτε καθῆκον, οὔτε συμφέρον, οὔτε τὴν δύναμιν ἔχει ὅπως ἐπιβάλλῃ τὴν σπουδὴν τῶν ἐπιστημῶν, καὶ δι' ἐξαναγκαστικῶν καὶ προληπτικῶν μέσων εἰς τὴν ἐκμάθησιν αὐτῶν τοὺς ὀνκύντας προτρέπῃ. Τὸ καθῆκον τῆς πολιτείας πρὸς διαπαιδαγώγησιν τῆς νεολαίας ἐκτελεῖται μέχρι τοῦ σημείου ἐκείνου καθ' ὃ δύναται νὰ ἀναδείξῃ τοὺς νέους χρηστοὺς καὶ πεφωτισμένους πολίτας. Ἐπομένως τὸ στάδιον τῆς κηδεμονευτικῆς αὐτῆς ἐξουσίας λήγει εἰς τὰ ὅρια τῆς κατωτέρας καὶ μέσης παιδείσεως. Ἡ σπουδὴ τῶν ἐπιστημῶν εἶνε ἔργον ὅλως αὐτοπροαίρετον, οἱ ἀφιερούμενοι δ' εἰς ταύτην τότε μόνον δύνανται νὰ εὐδοκίμῃσιν, ὅταν φέρωσιν ἐν ἑαυτοῖς τὸν ἔμφυτον ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης ζῆλον. "Ἄν ὑπάρχῃ οὗτος, περιττὸς ἀποβαίνει πᾶς ἐξαναγκασμός, ἂν δὲν ὑπάρχῃ, μάταιος ἀποδεικνύεται. Ἡ πολιτεία δὲν ἔχει συμφέρον εἰς παραγωγὴν καὶ πολλαπλασιασμὸν ἐπιστημονικῶν μετριοτήτων οἳ εἰσὶν οἱ ἐξαναγκαστικῶς εἰς τὴν μελέτην τῶν ἐπιστημῶν ἐπιδιδόμενοι. Οἱ τοιοῦτοι βλάπτουσι τὴν πολιτείαν, καὶ γίνονται πρόσκομμα εἰς τὴν προαγωγὴν τῶν ἱκανῶν καὶ δοκίμων. Ἀπαντα τὰ ἐξαναγκαστικὰ μέτρα πρὸς ἔλεγχον τῆς τακτικῆς φοιτήσεως εἰς τὰς παραδόσεις, τῆς μελέτης τῶν διδασκομένων διὰ τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεων καὶ τὰ τοιαῦτα μειρακιώδη μέσα, ἀποδείκνυνται ὅλως ἀλυσιτελῆ, ὁ-

ταν τὸν ζῆλον τοῦ σπουδάζοντος δὲν διαφλέγῃ τὸ ἔνθεον πῦρ τῆς ἐπιστήμης. Πῶς θέλομεν βεβαιώσαι ὅτι ὁ προσερχόμενος εἰς τὰς παραδόσεις προσέχει καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν, ἵνα οὕτω ἔχωμεν πλήρη τὸν ἔλεγχον τῆς διοχετεύσεως αὐτῆς εἰς τὸν ἐγκέφαλον τῶν ἀκροατῶν; Ἀράγε ἡ ἀποστήθισις μόνη τῶν διδασκομένων ἀποτελεῖ τὴν ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν; Ποσάκις καὶ οἱ ὀκνηρότεροι τῶν φοιτητῶν καὶ οἱ πτωχότεροι τῷ πνεύματι δὲν κατορθώνουσι διὰ παντοίων μέσων νὰ ὑπερπηδῇσιν τοὺς διαμέσους φραγμοὺς τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεων;

Ἡ πολιτεία περὶ ἐνὸς μόνου ἔχει καθῆκον νὰ μεριμνήσῃ ἐν τῷ διοργανισμῷ τῆς Πανεπιστημιακῆς ἐκπαίδευσεως, ὅπως ἐπαρκῆ παρέχῃ τὰ μέσα τῆς διδασκαλίας, καὶ ὅπως ἡ δοκιμασία πρὸς ἀπονομὴν τῶν ἀκαδημαϊκῶν βαθμῶν γίνεταί μετὰ τῆς προσηκούσης ἐμβριθείας καὶ αὐστηρότητος, ὥστε νὰ χρησιμεύῃ ὡς ἐγγύησις τῆς ἐπιστημονικῆς μορφώσεως τῶν τυχόντων αὐτοῦ, οἱ δὲ ἀκαδημαϊκοὶ βαθμοὶ νὰ ὦσι τὸ γέρας τῆς ἀόκνου ἐργασίας καὶ ἐπιδόσεως ἐν τῇ σπουδῇ τῶν ἐπιστημῶν.

Αἱ εἰρημέναι ἀρχαὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἀκροάσεως αἱ διέπουναι τοὺς καταστατικούς νόμους τῶν Γερμανικῶν Πανεπιστημίων διὰ μακρῶς ἐδοκιμάσθησαν ἐν Γερμανίᾳ πείρας καὶ ἀποτελοῦσι τοὺς κυριωτέρους παράγοντας τῆς προόδου καὶ ἀκμῆς αὐτῶν. Οἱ καθηγηταὶ προσελκύουσι τοὺς μαθητὰς εἰς τὰς παραδόσεις αὐτῶν διὰ τῆς πεφωτισμένης καὶ εὐδοκίμου διδασκαλίας, οἱ δὲ φοιτηταὶ προσέρχονται εἰς αὐτὰς καὶ ἐπιδίδονται εἰς τὴν μελέτην τῶν ἐπιστημῶν ἐκ τοῦ αὐτοπροαίρετου καὶ οικειοθελούς ζήλου ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης ἐμπνεόμενοι.—Καὶ ἐν Γερμανίᾳ οὔτε ὅλοι οἱ φοιτηταὶ συχνάζουσιν εἰς τὰς παραδόσεις, οὔτε ὅλοι ἀπέρχονται τοῦ Πανεπιστημίου φέροντες τὰ προσόντα ἐπιστημονικῆς μορφώσεως. Ἄλλ' ἐν Γερμανίᾳ ἔνθα δὲν δεσπόζουσιν αἱ ἐπιπόλαιαι κρίσεις ἐννόησαν ὅτι τοῦτο δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ ὁργανισμοῦ τῶν καταστατικῶν νόμων τῶν Πανεπιστημίων, ἀφοῦ καὶ ἐν ταῖς ἐπικρατείαις ἔνθα τὸ κηδεμονευτικὸν σύστημα ἐπὶ τῶν φοιτητῶν ἐπικρατεῖ δὲν ἐπέρχονται ἀλλοῖα ἀποτελέσματα, ἀφοῦ καὶ ἐκεῖ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ ἐκλεκτοί. Πρεσβεύουσιν ὅτι ἕκαστος δὲν γεννᾶται προωρισμένος νὰ ἀναδειχθῇ ἐπιστήμων, ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο ἰδιαίτερα κλίσις καὶ ἔμφυτος διάθεσις. Ὅσον δὲ εὐάριθμος καὶ ἂν ᾖ ὁ ἀριθμὸς τῶν τοιούτων, ἀρκεῖ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰς ἀνάγκας τῆς πολιτείας καὶ πολὺ μάλιστα λυσιτελέστερον.

Τὰ Γερμανικὰ Πανεπιστήμια ἔνεκα τοῦ ἰδιόζοντος αὐτῶν ὁργανισμοῦ, οὐ μόνον εἰς προαγωγὴν τῆς καθόλου ἐπιστήμης εὐδοκίμως εἰρ-

γάσθησαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐθνικὴν διάπλῃ-
σιν καὶ ἐνόητα τοῦ Γερμανικοῦ ἔθνους συνε-
τέλεσαν. Ἐν τοῖς Γερμανικοῖς Πανεπιστημίοις
ἐβλάστησαν τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς ἰδέας τῆς
ἐθνικῆς ἐνόητος, τὰ ὁποῖα ἡ ἐναρμόνιος αὐρα
τῆς Γερμανικῆς ποιήσεως ἐναπέθηκεν εἰς τὰς
σφριγώσας καρδίας τῆς νεολαίας. Ἀπὸ τὰς
ἐδρας τῶν Γερμανικῶν Πανεπιστημίων ἐδόθη
τὸ πρῶτον σύνθημα πρὸς πραγματοποίησιν τῆς
ἰδέας τῆς Γερμανικῆς ἐνόητος. Ἡ ἰδέα αὕτη
ἐν τῇ ὁμιχλώδῃ ἀτμοσφαίρᾳ ἐκ τῶν ἀναθυμιά-
σεων τοῦ δεσποτισμοῦ, τῶν φυλετικῶν διαιρέ-
σεων καὶ τῶν κοινωνικῶν προλήψεων κατὰ τοὺς
χρόνους τῆς Ἰερᾶς Συμμαχίας καὶ τῆς ἀντιδρά-
σεως κατὰ τῶν φιλελευθέρων ἰδεῶν ἐπεφαίνετο ὡς
παράμορφον ἀποκύημα νοσηρᾶς φαντασίας. Ἀλλ'
ὅμως μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας διὰ τῆς ἐπιδράσεως
ἣν ἔσχεν ἡ καλλιέργεια τῶν γραμμῶν καὶ τῶν
ἐπιστημῶν πρὸς ἀναμόρφωσιν τοῦ κοινωνικοῦ
καὶ πολιτικοῦ ὀργανισμοῦ ἐν Γερμανίᾳ, ἡ ἰδέα
αὕτη ἀνέλαμψεν ἀκτινοβόλος καὶ ὠδήγησε τὸ
Γερμανικὸν ἔθνος εἰς τὴν παγίωσιν τῆς πολιτι-
κῆς αὐτοῦ ἐνόητος.

(Ἐπετα: συνέχεια).

K. N. ΚΟΣΤΗΣ.

Ἡ μάθησις εἶνε ὅλως ἀνωφελὴς ἂν μὴ συνυ-
πάρχῃ τῇ ἀγαθότητι καὶ τῇ σωφροσύνῃ καὶ
μὴ προϋποθέτῃ τὴν εὐθύτητα τοῦ χαρακτῆρος.
Ὁ Πεσταλότσης μάλιστα ἐφρόνει ὅτι ἡ διανο-
ητικὴ ἀνάπτυξις μεμονωμένη εἶνε ἐπιβλαβὴς καὶ
ἤθελε τὴν μάθησιν ἔχουσιν τὰς ρίζας αὐτῆς
καὶ ἀντλοῦσαν τὴν δύναμιν τῆς ἐν τῇ θελήσει
ὑποτεταγμένης εἰς τὸ κράτος τῆς θρησκείας καὶ
τῆς δικαιοσύνης.

Ο ΕΜΠΡΗΣΤΗΣ

(Μυθιστορία Ἡλ. Βερτέ.—Μετάφρασις Α. Β.)

[Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.]

ΙΕ'.

Τὸ Λατομεῖον

Εἰς ἀπόστασιν μιᾶς περίπου λεύγης ἀπὸ τῆς
Βωθραί, παρὰ τὴν ὁρῶν κοιλάδος, ποτιζομέ-
νης ὑπὸ τῆς Γόννης, ὑψοῦται ὡς ὑπερμεγέθους
τοῦχος μακρὰ βράχων σειρὰ. Ἀλλοτε ἐξωρύσσοντο
οἱ λίθοι των, χαίνουσιν δ' ἔτι πολλὰ-
χῶ, ὡς ἀνοικτὰ μεγάλα στόματα, αἱ εἴσοδοι
τῶν ἐγκαταλειμμένων λατομεῶν. Τινὰς αὐτῶν
ἀπέφραξαν ἤδη βᾶτοι καὶ παράσιτοι θάμνοι,
ἀλλὰ κατέστησαν ἀπρόσιτοι ἔνεκα ἐσωτε-
ρικῶν καὶ ἐξωτερικῶν καταπτώσεων. Ὁδὸς
φοιτωμένη ἄλλοτε ἄλλ' ἐρημωθεῖσα σχεδὸν ἀπὸ
τῆς ἰδρύσεως σιδηροδρόμου, διέρχεται παρὰ

τοὺς πρόποδας τῶν βράχων αὐτῶν. Καὶ ὅμως,
ἐκτὸς πενιχρῶν τινων οἰκημάτων, ὑποφαινομέ-
νων διὰ τοῦ φυλλώματος ἐν τῷ μυχρῷ τῆς κοι-
λάδος, καὶ σχεδιῶν τινων ἐκ ξύλων καταφερο-
μένων ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ ἐν συνοδείᾳ θορυβῶδει,
ὁ τόπος εἶνε μονήρης, σιωπηλὸς καὶ σχεδὸν ἄγριος.

Ἐντὸς ἐνὸς τῶν παλαιῶν τούτων λατομεῶν,
τοῦ μᾶλλον μεμονωμένου καὶ ἀπρόσιτου, ἀνευ-
ρίσκομεν πρόσωπα τῆς ἱστορίας ταύτης γνωστὰ
ἤδη εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας.

Ὁ θόλος αὐτοῦ, καίτοι ὑπὸ θάμνων περιβαλ-
λόμενος, ἦτο ἀρκετὰ ὑψηλός, ὅπως χωρήσῃ ἁ-
μάξιον μετὰ τοῦ φορτίου του, ἀπὸ πολλῶν δὲ
ἤδη ἡμερῶν εἶχε τοποθετηθῇ παρὰ τὴν εἴσοδον
τῆς κοιλότητος ἡ ἁμαξα τῶν σχοινοβατῶν τῆς
Βωθραί. Ἡ ἁμαξα αὐτή, ὡς γνωρίζομεν, ἦτο
ἀληθὴς κινητὴ οἰκία, ὅπου ὁ θίασος ὅλος ἠδύ-
νατο νὰ καταλύῃ καὶ νὰ κοιμᾶται. Διὰ τὸ
ἀνετώτερον δὲ εἶχε τοποθετηθῇ ἔξω τὸ πύρι-
νον τοῦ μαγειρείου καὶ ἄλλα τινὰ ὀγκώδη
σκευῆ. Κατὰ τὸν σκοτεινὸν μυχὸν τοῦ λατομείου
φραγὴ ἐκ λίθων καὶ κλάδων ἀπέτελει εἶδος
τι σταύλου δι' ἵππων γηραιόν, ἰσχρὸν καὶ το-
σοῦτον κατεσκληρότα, ὥστε ἠπόρει τις πρὸς τὸ
θαῦμα ὅτι κατάρθωσεν ὁ ταλαίπωρος νὰ σύρῃ
ἕως ἐκεῖ, διὰ χαραδρῶν καὶ τριβόλων, τὴν βα-
ρεῖαν ἐκείνην ἁμαξαν.

Τοιοῦτον καταφύγιον εἶχεν ἐκλέξει ὁ ἀπαρά-
μιλλος θίασος. Ἀπαξίῳ τὰς εὐφημίας καὶ τὰ
χειροκροτήματα τοῦ ὄχλου, ἐφαίνετο ἀναπαυό-
μενος ἀπὸ τῶν παρελθόντων θριάμβων του, ἐ-
κτὸς ἂν τυχὸν εἶχε λόγους ἰδιαιτέρους ν' ἀπο-
φεύγῃ πρὸς καιρὸν τὴν κοινὴν προσοχήν.

Ἀπετελεῖτο δὲ πλέον ἐκ τῶν τριῶν μόνον
προσώπων, ἅτινα ἐφαίνοντο συγκροτοῦντα μίαν
μόνην οἰκογένειαν: τοῦ Ἡρακλέους, ἀρχηγοῦ
καὶ κυριάρχου τῆς κοινότητος, τῆς συμβίου αὐ-
τοῦ ὥραιας ἀμερικανίδος, καὶ Ζωζοῦ τέλους τοῦ
Ἐξηθρωμένου, υἱοῦ των ἡ δῆθεν υἱοῦ των. Πάν-
τας αὐτοὺς δὲν ἐκόσμουσαν πλέον αἱ χρυσοφανεῖς
ἐνδυμασίαι τῶν δημοσίων παραστάσεων, οὐδὲ
τὰ σχετικῶς καθάρια ἐνδύματα ἅτινα ἐφόρουσαν
ἐν τῇ πόλει. Ἡ ὥραία Ἀμερικανίς, γυμνόπους
καὶ κοντὸν περιβεβλημένη μεσοφόριον, εἶχε τὴν
ὀψιν ἀθιγγανίδος. Ὁ Ἡρακλῆς ἐκάλυπτε τὰς
μεγαλοπρεπεῖς τοῦ κορμοῦ του διαστάσεις διὰ
βλουζῆς κυανῆς, τοῦ παιδίου δὲ τὴν ἐνδυμασίαν
ἀπέτελει χιτὼν καὶ σκελὰ καὶ τοὺς γυμνοὺς
αὐτοῦ πόδας περιέβαλλον σανδάλια πρῶτην ἐρυ-
θρά, ἐσχισμένα καὶ παράχρσα ἐκ τῆς μακρᾶς
χρήσεως.

Παρὰ πᾶσαν τὴν ἑλεεινὴν αὐτὴν θέαν, ὁ θία-
σος δὲν ἐφαίνετο καταδικασμένος εἰς μεγάλην
ἐγκράτειαν ἐν τῇ μονώσει του. Εὐθὺς μετὰ τὴν
ἄφριξίν του, ὁ Ἡρακλῆς, ὅστις ἐγνώριζε κάλλι-
στα τὴν χώραν, μετέβη ἔφιππος εἰς χωρίον κεί-